

ÄRÖKÖSÄH!

POSTI-ALUEILLA
ON YMMÄRTÄMÄIS-
VAIKKEITA
PÄHJOISMAISESSA
SARJAKUVA-
SEMINAARISSA
14.-18. 11. 1979
Tarmo Koivisto

14.-18. marraskuuta 1979...

14-18 marraskuuta 1979 oli eräessä kööpenhaminalaishotellissa nähtävillä joukko yksilöitä lajista, jonka markkinatalouslakien mukaan olisi tullut kuolla Pohjolasta sukupuuttoon jo 50-luvulla. Paikalla oli näet kaksi islantilaista, neljä norjalaista, neljä tanskalaista, neljä ruotsalaista ja kolme suomalaista sarjakuvapiirtäjää ja -käsikirjoittajaa. Näitten lisäksi oli läsnä edustajia muutamista menestyvistä ja yleisemmin tavattavista lajeista, kuten lehtimiehet, kustannusjohtajat ja kulttuuribyrokraatit. Kysessä oli Pohjoismainen sarjakuvaseminaari. Tarkoitus oli pohtia, mitä on "pohjoismainen sarjakuva", mitä se voisi olla ja miten. Piti päädyttämään myös konkreettiseen ehdotukseen yhteispohjoismaisen sarjakuvajulkaisun luomiseksi.

Järjestelyistä vastasi norjalainen Det rådgivende utvalg for tegneserier ja Ruotsin Seriframjandet Pohjoismaitten ministerineuvoston tuen turvin.

Neljä päivää keskusteltiin kaikki yhdessä ja pienemmissä ryhmissä kuunneltiin luentoja - ja tietenkin selatettiin, luettiin ja vaihdettiin sarjakuvia, piirrettiin karikatyyreja läsnäolevista, tutustuttiin ja jatkettiin hotellin baarissa yömyöhään, etten sanoisi aamuvarhaiseen.

Ongelmia oli monenlaisia: ensin näkin kieli. Kun islantilaiset ja suomalaiset puhuivat ruotsia, kaikki väittivät ymmärtävänsä. Ruotsalaisten ollessa äänessä uskoivat kaikki edelleen pysyvänsä mukana. Mutta kun norjalaiset puhuivat norjaa, alkoi ainakin suomalaisleirissä katkoa - tanskalaisten esityksistä nyt puhumattakaan. Silloin näytti katkovan kaikilla. Vähitellen käyttökieleksi sentään vakiintui jonkinlainen skandinaaviska, jota tarvittaessa jatkettiin englannilla, mimiikalla ja piirtämällä.

terveisiä kōpiksestä

Toinen ongelma oli se, että tuskin kukaan tullessaan tunsi mitten maitten edustajia ja heidän töitään, mikä oli oleellinen edellytys yleiskuvan saamiseksi tästä pohjoismaisesta sarjakuvasta ja myös ryhmätyöskentelyn sujumiseksi. Tutusteluun kuluihin huomattava osa seminaarin ajankäytöstä. Silti kysyttävää ja kerrottavaa jäi pakahduksiin asti - tuskin kuukaudenkaan seminaari olisi tähän riittänyt.

Kolmas ongelma syntyi järjestäjien vakaasta uskosta siihen, että sarjakuvantekijät ryhtyvät seminaarissaan tekemään sarjakuvia. Tämän piti tapahtuman kolmessa työryhmässä: 1. naturalistisesti piirretyt todellisuuskuvaukset, 2. karrikoitdut satu- tai historia-aiheet, 3. karrikoitdut satiirit nykyajasta. Kustantaja- ja byrokraattiryhmän tuli puolestaan selvittää pohjoismaisen sarjakuvatuotannon taloudelliset ja hallinnolliset edellytykset, muotoilla tukianaomukset sekä hahmotella toimitustyön organisointia.

Tämä järjestely herätti osassa piirtäjiä kritiikkiä. Haluttiin ensin selvittää lähemmin, mihin ollaan pyrkimässä, millaista julkaisua tekemässä; sanalla sanoen: asettaa yleistavoitteet ja kriteerit ennen yksittäisiin sarjoihin puuttumista. Sitä paitsi - ei oikein jaksettu uskoa, että toisilleen oudot ihmiset neljässä päivässä, luentoja, yleiskeskustelujen ja muun ohjelman lomassa saisivat aikaan täysipainoisia käsikirjoituksia, saati mallisivuja. Mitenkähän muuten muut menettelevät? Kirjoittavatko kirjailijatkin kirjoja seminaareissaan?

Asia ratkaistiin siten, että perustettiin vielä ns. keskusteluryhmä, johon hakeutui muutama norjalainen ja ruotsalaisen lisäksi myös kaikki suomalaiset eli Alare, Vaalio ja Koivisto.

Mitä nämä ryhmät sitten saivat aikaan? Kustantajaryhmästä on vaikea sanoa, sillä se ei koskaan antanut raporttiaan. Herrat häipyivät kesken kaiken oltuaan aikansa

1. Freddy Milton, 2. Magnus Knutsson, 3. Johan Andreasson, 4. Tarmo Koivisto, 5. Terje Nordberg, 6. Harn Vaalio, 7. Veli-Pekka Alare, 8. Erik Ildahl, 9. Örn Brynjólfsson, 10. Ole Munk Rasmussen, 11. Leif Almqvist, 12. Hans-Ake Gabrielson, 13. Ragnar Lar, 14. Hans Möller, 15. Peter Madsen, 16. Rune Kidd.

CU DRU MA VI HA
EN SEMINAR FOR
TROLDE...

FREDDY MILTON

HANS MÖLLER

RUNE KIDDE

JOHAN ANDREASSON

kuulolla aina Semicin korkeinta kustannusjohtoa myöten. Jättivät kumminkin semmoisia terveisiä, että piirrelkää poijaat vaan - jos se myy, niin kyllä me kustannetaan. Ja parhaat pääsee meille töihin ihan oikeesti: piirtämään mustanaamioita - sitä pohjoismaista.

Henki ja sisältö oli tämä, vaikka asia esitettiin tietysti ruotsalaisen tyylikkäästi ja korrek- tisti.

Magnus Knutsson esitti aivan seminaarin lopussa ikään kuin hyvästiksi kyseisen ryhmän (lue Semic) toiset terveiset: Semic on valmis perustamaan säätiön muitten kustantamojen kanssa (keittien muitten? Muitakin kuin Semicin omat lonkerot Pohjolassa?) Säätiö rahoittaisi pohjoismaista sarjakuva- tuotantoa (millaista?) sillä eh- dolla, että kaikenlainen valtiol- linen osallistuminen säätiön toi- mintaan, rahoitukseen ja hallin- toon suljetaan pois (Miksi? Ketkä muut hallitsevat kuin Semic - vai onko muita?) No, tämä takaisi ainakin sen, että mahdolliset uudet ideat, tuotteet ja tekijät - siis mahdollinen uusi kilpailutilanne olisi automaattisesti Semicin kontrollissa.

Kaksi sarjakuvaryhmää esitti kuin esittikin sarjakuvasynopsik- sen ja tyyppiluonnoksia. Molemmat karrikoituja satiireja nykyajasta. Päällimmäiseksi toisesta jäi mie- leen suurliikemiesveljesten sil- lanrakennuskilpailu Tanskan ja Ruotsin välille, mihin liittyi joutenkin Norjan öljy, Ruotsin pankkimaailma, tanskalaiset rik- kuripartiolaiset sekä kansainvä- lisen terrorismi - ellen nyt ai- van väärin käsittänyt. Toisessa taas esiintyi mm. tanskalainen filmitähtönen ruotsalaisnorjalai- sessa herraseurassa Oslo - Kööpen- hamina-lautalla, jolta joku suoma- lainen sittemmin tipahti mereen ja ui Göteborgiin.

Keskusteluryhmässä syntyi seura- via ajatuksia: Tavoitteena tulisi olla nelivärinen albumimuotoinen aikakausjulkaisu, jonka ilmesty- minen olisi turvattu vähintään kah- den vuoden ajan, 4-6 albumia vuo- dessa. Tämän jälkeen voitaisiin tut- kia julkaisun taso ja tarpeellisuus sekä päättää jatkosta. Kukin maa saa albuminsa kansalliskielellään. Lisäksi ehdotettiin saamen- ja grönlanninkielisen painoksen ot-

tamista, mikä yhteispainatuksessa kävisi hyvin päinsä. Kunkin maan paikallistoimitus toimittaa omiin albumeihinsa kansallisen liitteen, jossa pidetään yhteyttä lukijoi- hin, julkaistaan amatöörisarjoja ja asiaan liittyviä artikkeleita. Keskustoimituksen vastuulla on painatuksen, yhteydenpidon, aika- taulujen ja byrokratian hoitami- nen.

Vaikuttaa aika selvältä tähän asti. Vain pari pikkuseikkaa vie- lä: rahoitus, sisältö ja tekijät.

Yhteispohjoismaisista kulttuuri- varoista ja ehkä kansallisistakin pitäisi saada osa rahoituksesta. Summa liikkunee kunnollisine teki- jänpalkkioineen ja minimimarkki- nointeineen oman arvioni mukaan jossain 4 - 500 000 mk:n välimail- la albumia kohden eli runsaat 100 000 mk kullekin kansallispai- nokselle. Islantilaiset ja mahdol- liset vähemmistöt saivat tietysti huomattavasti pienemmät painok- set kuin pohjoismaiset valtakie- let ja tarvitsevat rahoitustukea isommitaan. Kustantaja, jota aparaatteineen tällaisessa tuo- tannossa välttämättä tarvitaan, vastaa osasta kuluja. Sehän se saa koko tuoton ja mahdollisen voitonkin, sillä albumeita ei ole tarkoitus jaella ilmaiseksi, vaan kilpailukykyiseen hintaan. Kustan- taja voi laskea riskinsä tässä tap- pauksessa lähes olemattomaksi, jö- ten se ei saa puuttua julkaisun toimittamiseen eikä sen sisältöön. Toimituksen ja tekijöitten tulee olla riippumattomia ja asettaa it- se sisältö- ja tasokriteerinsä.

Mitä nämä kriteerit sitten ovat? Millainen on se pohjoismainen sar- jakuva? Pitääkö luoda pohjoismaiset vastineet Asterixille, Jaska Joku- selle ja Rip Kirbylle? Vai onko kenties kyse jostakin ihan uudesta tyylistä, jolloin Carl Barks-viiva tässä yhteydessä pitää julistaa pannaan? Aiheesta keskusteltiin pitkään ja hartaasti sekä ryhmis- sä että yhteisesti. Oltiinhan pe- rimmäisten kysymysten äärellä: muodossa, sisällössä ja niitten mutkikkaassa suhteessa.

Ryhmä katsoi, ettei tekijöille voi eikä saa asettaa muita vaatim-uksia kuin sen, että he omaan taustaansa, elämäkokemuksensa ja persoonallisuuteensa sekä omiin kykyihinsä nojaten pyrki- vät parhaaseen mahdolliseen il- maisuun. Toimitus tai toimitus- neuvosto asettaa samoin perus- tein julkaisukynnyksen ja vastaa julkaisun yleistasosta.

Kunkin Pohjoismaan kulttuuritau- ta ja nykyinen kehitysvaihe on sii- nä määrin samanlainen, että täysin kansallisista lähtökohdista luodut sarjat ovat ymmärrettäviä myös muissa. Paikalliset erityispiir- teet henkilöissä, tavoissa, his- toriassa ja ympäristössä voivat tehdä ne vieläpä erityisen kiin- toisiksi. Esimerkiksi Pekko ja Mämmilä kiinnostivat kovasti mui- ta mm. siksi, että Pekko tarjosi uuden näkökulman uljaaseen viikin- kimytologiaan: viikingit esiinty- vät varsinaisina imperialisteina Suomessa - ja suomalaiset sitten samoin Lapissa. Mämmilässä taas puukylän hävittämisspyrkimys löysi

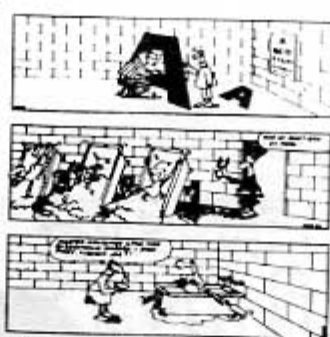

TERJE NORDBERG

vastineensa islantilaisista kalastajakylästä, joissa saksalaisturisteistakin on yhteneväisiä kokemuksia mämmiläisten kanssa.

Pohjoismaainen sarjakuva on kansallisten sarjakuvien summa. Tämä ei sulje pois mitään tyyppi- tai tyyllilajia eikä sitä kielletä olemasta laajemminkin ymmärrettävä ja kaupallisesti menestyvä. Oleellista on, että se suunnataan nimenomaan pohjoismaiselle lukijakunnalle - eikä vain lapsille, vaan myös nuorisolle ja aikuisille - jopa ensisijaisesti. Nämähän eniten sarjakuvia lukevat.

Pohjoismaisella sarjakuvalla on mahdollisuus käsitellä sellaisia aiheita sellaisella tavalla, mihin kansainvälinen massatuotanto ei koskaan kykene: juuri sitä osaa pohjoismaisesta todellisuudesta, jonka syndikaatit ilman muuta ja aina rajaavat pois. Ja joka meillemme pohjoismaalaisille kuitenkin on tutuin ja tärkein. Sarjakuvan, jonka voimme kokea omaksemme, omaksi kulttuuriksemme. Tätä mahdollisuutta on käytettävä - koska se on ainoa. Sillä mitäpä olisi suomalainen itsetunto ja suomenkielinen kirjallisuus ilman Kiveä, Linnaa, Waltaria ja kymmeniä muita? Pelkkää Puzoa ja McLeania? Kaikki kunnia heille ja sadoille muille taitavina kertojina - kuten myös Barksille, Hergelle, Shultzille ...

ÖRN BRYNJÓLFSSON

Mahdollisimman korkeatasoisen materiaalin saamiseksi esitettiin yhteydenottoa kirjailijoihin, toimittajiin, elokuva-, tv- ja näytelmäkirjoittajiin ja dramaturgeihin järjestöjänsä kautta Pohjoismaisen sarjakuvakäsikirjoituskilpailun järjestämiseksi. Palkinnot ja mahdollisuudet jatkaa tällä täysin kyntämättömällä kirjoittamisen saralla pitäisi saada siksi houkutteleviksi, että ammattikirjoittajat kiinnostuvat. Jos niin käy, kertynee käsikirjoitusmateriaalia piirtäjien muokattavaksi monen albumin tarpeisiin. Ja lisää voitaisiin tilata, kun yhteydet on näin saatu luoduiksi.

Sopivan ja pätevän piirtäjän löytäminen kullekin käyttökelpoiselle käsikirjoitukselle voi jo olla hankalampaa. Kuten totesin, ammattisarjuri on Pohjolassa enemmän kuin uhanalainen laji. Nämä tulisi ensisijaisesti työllistää toisarvoisista töistään ja syndikaattien palkkaloista sisällöllisesti mielekkäimpiin tehtäviin. Toisaalta uutta verta olisi saatava lajin vahvistamiseksi. Amatööreistä sitä löytyy, mutta hiotun ilmaisuuden ja ammattimaisen työskentelytavan kehittämisen kestää yleensä vuosia. Jokunen muun lajin kuvantekijä saattaa olla innostettavissa kokeilemaan sarjakuvailmaisua, mutta onnistuminen heti ensiyrittämällä

ei suinkaan ole itsestään selvä. Intoa pitäisi kuitenkin riittää pitemmälle, onnistuipa sitten tämä kokeilu tai ei. Julkaisun pitäisi joka tapauksessa olla nimenomaan visuaalisesti kilpailukykyinen tavoittaakseen tavallisen sarjakuvalukijan.

No, kymmenenkään 50-sivuista albumia ei maata kohden kovin montaa piirtäjää työllistä, ja silloinkin vain hetkeksi. Mukanahan ovat viiden pohjoismaan yhdistetyt voimat. Ensialkuun pärjättäneen koetelluilla piirtäjillä ja uusilla tekijöillä olisi mahdollisuutensa kansallislitteen kautta.

Toinen ehdotus koski Pohjoismaisen piirtäjä- ja käsikirjoittajakurssin järjestämistä mahdollisimman pian tiedon, kokemusten ja mielipiteitten vaihtamiseksi sekä julkaisuyhteistyön valmistelemiseksi. Ajatusta kannatettiin pontevasti. Eikä ihme, sillä harmittavan paljon jäi ainakin itselleni näistä asioista kyseltävää lähes ympärivuorokautisesta yhdessäolosta huolimatta.

Luennoissa ja keskusteluissa kalettiin osaksi tuttuja luita: seikkailu ja todellisuus, naturalismi ja realismi, viihde ja väkivalta, taiteellinen vapaus ja vastuu, tuotantomekanismien vaikutus sisältöön jne. Näistä asioista näyttää riittävän sanottavaa vielä moneen seminaariin ja muuhunkin yhteyteen. Ja niin pitääkin.

Uutta kuultavaa oli selvitykset kunkin Pohjoismaan sarjakuvatilanteesta. Ruotsia lukuunottamatta tuntuu muualla olevan mm. piirtäjien palkkiot vieläkin heikompää kuin Suomessa. Kansallinen sarjakuva rimpuilee samoin tukehtumaisillaan. Potentiaalinen luomistärke ja -voima on synnyttänyt rehevän, joskin epämääräisen joukon monistetasoisia amatööreilteitä.

HANS-ÅKE GABRIELSSON

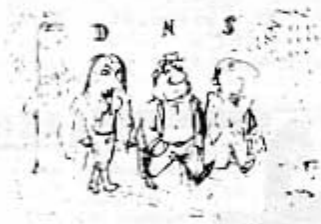

JERRY: ER - ESKENTIGEN DÖPT TILL
GEMAKOR, MEN SÅ, DET ÄR HÖRT FÖR
HAN NÄR DET VÄRDE.

Tanskassa ja Ruotsissa on kummassakin perustettu merkittävä tuotantoryhmä, joka tähtää kansallisesti omaleimaiseen, sisällöltään korkeatasoiseen sarjakuvatuotantoon. Tanskalaiselta ryhmältä on syksyllä 1979 ilmestynyt "Valhalla"-sarjan ensimmäinen nelivärinen 56-sivuinen albumi "Ulven er løs". Sarjan toinen albumi ilmestyy tänä vuonna. Tarina pohjaa viikinkitarustoon ja muinais-skandinaaviseen jumalmytologiaan vertautuen tyyliltään lähinnä Asterixiin. Peter Madsen piirtää, Hans Rance-Madsen kirjoittaa, Søren Håkansson värittää, Henning Kure tuottaa ja Interpresse kustantaa. Hinta 17,50 Dkr.

Ruotsissa 18 sarjakuvantekijää, piittäjiä ja kirjoittajia, on perustanut toukokuussa 1979 yhdistyksen nimeltä Fria serier. Se julkaisee Mammut-nimistä aikakauslehtiä, jossa tekijät voivat esitellä albumimittaisia lyhyempiäkin sarjojaan ja mikä tärkeintä: kokeilla. Tähän mennessä on tullut ulos jo neljä "Mammut specialia". Tämä tarkoittaa, että kyseessä on normaali yhden sarjan albumi. Ruotsalaisissa sarjoissa näyttää erikoinen olevan normaalia ja normaali erikoista - ihan niin kuin meilläkin.

Albumit ovat Leif Almqvistin "Stenstaden" (mustavalkoinen, 13 Skr), Johan Höjerin "Snövitastäl" (mustavalkoinen, 13 Skr), Lars Hällersbergin ja Peter Wangerin "Storfamiljen" (nelivärinen, 17 Skr) ja Per-Inge Isheden "Spindlarnas rike" (mustavalkoinen, 13 Skr). Tästä osoitteesta halulliset voivat albumeita tilata: Föreningen Fria serier, Vasagatan 15-17, 11120 Stockholm, Sverige.

ERIK IHLDAL

- SÅLL OG BLESSBUR BÅRNELEIF MINN
OG TIL NÅRINGSU MED NÅRINGSU

RAGNAR LAR

Ulf Granbergin esitys oli erityisen mielenkiintoinen. Hän on nimittäin rupiruotsalaisen "Svenska serier" -lehden päätoimittaja. Lehti on ruotsalainen vastine meidän Sarjis-vainallemme, jonka kustansi ja sittemmin kuristi edesmennyt Williams, jonka aikoinaan nielaisi Semic, joka nyt kustantaa tätä Svenska serieriä. Ero Sarjikseen on siinä, että lehdessä esiintyy vain amatöörejä. Keneltäkään ei tilata mitään. Joitakin saatetaan kehottaa piirtämään lisää jotakin "niin katsotaan sitten ...".

Ilmoituskampanjalla vältalehdissä ja Semicin omissa julkaisuissa innostettiin amatöörejä lähettämään töitään perustettavaan sarjakuvalehteen. Noin 600 sarjaa saapui, joista yli 90 % hylättiin. Julkaistuista maksetaan samoin perustein kuin ammattilaisille. 15-20 uutta piirtäjäkykyä on löytynyt tähän mennessä ja pari on saanut Semiciltä jo töitäkin, muihin julkaisuihin siis. Kaikki saapuneet sarjat palautetaan "rehellisen kritiikin kera". Lehdessä on kontaktipalsta piirtäjille ja kirjoittajille. Mukana olevat sarjat ja niiden tekijät esitellään. Vain yksi tyttö on lähettänyt sarjansa, joka on myös julkaistu.

OLE RASMUSSEN

Kun neljän ensimmäisen numeron myynti oli tutkittu, saatiin levikiksi 32 000 kpl. Semic on laskenut kannattavuusrajakseen 60 000 kpl, joten takkiin näyttää tulevan. Silti julkaisemista jatketaan ja ilmestymiskertoja jopa nostetaan kahdeksaan numeroon vuodessa. Mukana on silloin tällöin nelivärisarjojakin.

Mistä siis tällainen tappiohakuisuus voittoon tähtävässä liikeyrityksessä? Granberg luetteli muutamia syitä: tuotekehittely, uusien sarjojen ja tekijöitten etsintä, markkinatutkimus, piirtäjien koulutus, ruotsalaisuus (= ainutlaatuisuus = myyntivaltti).

Lisään luetteloon omasta puolestani vielä sen positiivisen huomion ja peeärrän, josta kyseinen lehti ja koko yhtiö saa nauttia - eikä aiheetta. Onhan kyseessä kulttuuriteko. Kovin korkeat kulttuurivaikutukset tuskin kuitenkaan ovat Semicin tekoja ohjailleet, pikemminkin kai itsesuojelevaisuus. Sarjakuvien lukijakunta on muuttumassa, kuten myös yleinen sarjakuvailmasto. Ei ole sanottu, että Mustanaamio appooa Ruotsin kansaan vaikkapa viiden vuoden kuluttua enää lainkaan niin hyvin kuin tänään. Jotakin tällaista lienee Semicissä haisteltu ja jotakin kansallistakin päätetty tunnustella - ennen kuin joku muu ehtii edelle. Ja uusia piirtäjiä - hän tarvitaan joka tapauksessa aina. Niinpä Svenska serierin kuluja ei laskettane Semicissä tappioksi, vaan tuotekehittelyinvestoinniksi - ja varsin kohtuulliseksi sellaiseksi.

Kaiken kaikkiaan: monenlaista on kytemässä, vireillä ja tapahtumassa ympäri Pohjolaa. Päällimmäiseksi kotiintuomiseksi jäi se epämurkavan levoton, mutta innostava olo, että etsikkoaikoja tässä eletään.

Tarmo Koivisto

